СВІТ 28.08.2024 | Ґру Гарлем Брунтланн

Потрібно підвищувати готовність до пандемій

Нові пандемії неминучі. Але світ застряг у хибному колі паніки та ігнорування, уроки COVID-19 уже забуваються.

Чотири роки тому, на піку пандемії COVID-19, уряди намагалися захистити населення і запобігти економічному обвалу. Ніхто не сперечатиметься, що усунення цієї екзистенційної загрози стало в той момент головним політичним пріоритетом.

На мене, колишньої прем'єр-міністерки Норвегії та колишньої гендиректорки Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), справила велике враження скоординована міжнародна боротьба з COVID-19. Так, спостерігалася значна нерівність усередині та між країнами, через що найбільш вразливі групи населення постраждали найбільше, і це особливо стосувалося доступу до вакцин. Але я також бачила причини для сподівань, що жахливий ефект цієї пандемії спровокує радикальні зміни й активізує роботу з удосконалення готовності, профілактики та реагування на майбутні пандемії.

Я помилилася. Гнітюче очевидно, що уроки COVID-19 уже забуваються. Світ застряг у звичному порочному колі паніки та ігнорування, характерному для минулої пандемії. Політичні лідери здебільшого ігнорують поточні загрози, включно з COVID-19 (який ще не пішов в історію, хоча вже й не вважається надзвичайною ситуацією в охороні здоров'я), пташиним грипом H5N1 і лихоманкою Денге. Можна не сумніватися в початку нових пандемій із потенційно катастрофічними наслідками, особливо на тлі посилення процесів зміни клімату та деградації природи.

Ці ризики не гіпотетичні. У середу гендиректор ВООЗ Тедрос Аданом Гебреісус оголосив новий спалах мавпячої віспи у Східній Африці «надзвичайною ситуацією в охороні здоров'я, що має міжнародне значення». Міжнародне співтовариство має підтримати постраждалі країни Африки і тих, хто перебуває в зоні найбільшого ризику, а також підготуватися до потенційного поширення вірусу в

інших країнах і по всьому світу.

Ще до початку пандемії COVID-19 я попереджала, що наша нездатність вирватися з цього порочного кола створює серйозні загрози. У вересні 2019 року Рада з моніторингу глобальної готовності (я її співголова) опублікувала доповідь, у якій наголошувалося на гострому ризику початку спустошливої глобальної епідемії або пандемії. Ми навіть не підозрювали, наскільки пророчим було наше попередження.

Сьогодні ми знову перебуваємо у фазі ігнорування, що можна пояснити лише відсутністю політичної волі. Незважаючи на всі піднесені слова, вимовлені під час COVID-19, глави держав і урядів не усувають нерівність, що гальмувала процес відновлення. Багаті країни роблять неприйнятно мало для того, щоб боротьба з наступною пандемією стала більш справедливою, а отже, і більш ефективною.

Наприклад, у червні 77-а Всесвітня асамблея охорони здоров'я не змогла завершити роботу над новою угодою про боротьбу з пандеміями, хоча Міжурядовий переговорний орган (МУПО) два роки працював над цим глобальним договором, покликаним запобігти повторенню COVID-19. Держави-члени продовжили термін переговорів на 12 місяців. Але важливим є те, що вони досі, вочевидь, не хочуть забезпечити учасникам переговорів політичну підтримку, необхідну для досягнення згоди щодо заходів, які можуть усунути нерівність у сфері протипандемічної готовності, реагування та відновлення.

Відсутність консенсусу зі значущих питань – це симптом не тільки посилення дефіциту довіри між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, а й неефективності багатосторонньої системи в епоху поглиблення геополітичних протиріч. Утім, усе це не може слугувати виправданням для відкладання боротьби з однією з найсерйозніших загроз нашого часу. МУПО потрібні нові підходи, які дадуть змогу максимально залучати незалежних експертів та організації громадянського суспільства і гарантувати, що увага країн-членів зосереджена на підвищенні глобальної рівності (а не просто на розмовах про це).

Крім того, якщо минулі чотири роки нас чогось навчили, то цей урок такий: недостатньо одних лише процесів під керівництвом ВООЗ для боротьби з екзистенційною загрозою пандемій. Інші багатосторонні організації мають долучитися до роботи з підвищення готовності. На проведеному у вересні в ООН Саміті

майбутнього, а також на майбутніх зустрічах «Великої сімки» і «Великої двадцятки» слід підкреслити нагальність цього завдання і підштовхнути світових лідерів до дій. Більш рішучі ініціативи на захист глобального здоров'я на цих форумах можуть відіграти вирішальну роль у забезпеченні політичного лідерства та фінансування, які потрібні для значущих змін.

Саме тому група колишніх політичних лідерів – Група Старійшин – підтримує створення на Саміті майбутнього надзвичайної платформи. Йдеться про набір протоколів, які дозволять лідерам ООН швидко реагувати на глобальні шоки. Крім того, члени Світової організації торгівлі мають домовитися (за пропозицією Колумбії) про проведення оцінки реалізації «Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності» (TRIPS). Угода TRIPS регулює патентний захист вакцин і ліків, і тому відіграє ключову роль у боротьбі з пандеміями.

Необхідно підвищувати готовність до пандемій. Але цей процес має стати частиною пожвавлення мультилатералізму (системи міжнародних відносин) загалом. Тільки за допомогою компромісів і співпраці ми зможемо впоратися з найсерйознішими проблемами людства.

(c) Project Syndicate 2024

Ґру Гарлем Брунтланн

Ґру Гарлем Брунтланн (Gro Harlem Brundtland) - колишня прем'єр-міністерка Норвегії та колишня генеральна директорка Всесвітньої організації охорони здоров'я, є співголовою Ради з моніторингу глобальної готовності.